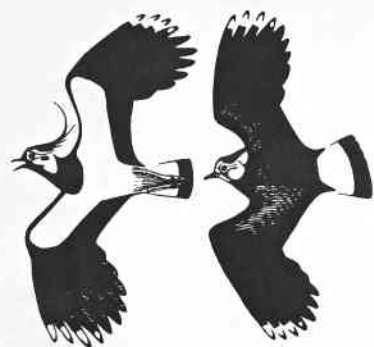


ISSN 0908-8
Postbesørget

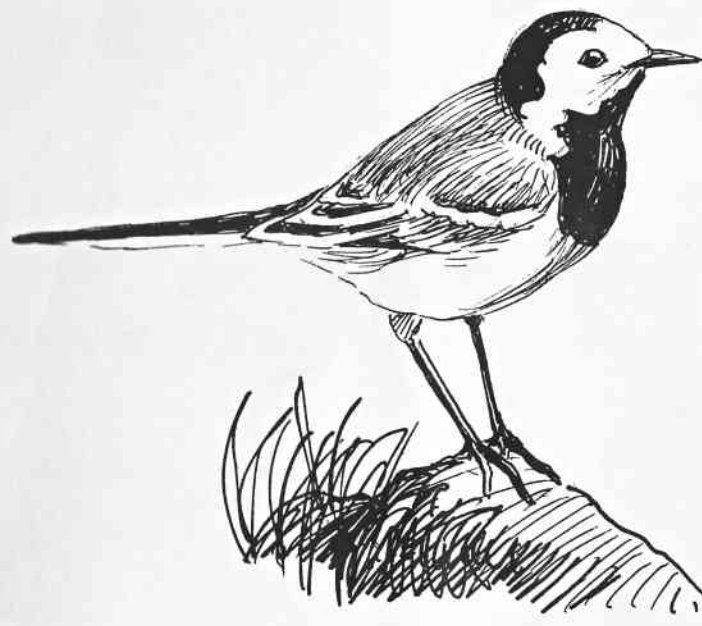
09106 ODC 209 000
NIELS BOMHOLT JENSEN
LANGEMARKEN 3
ULBØLLE
5762 VESTER SKERNINGE



Dansk Ornitologisk Forening

Foreningen for fuglebeskyttelse

HAVREVIMPEN DOF- FYN



3. ÅRGANG NR. 2, JUNI 1995

Toplærken på Fyn
Rosenmåge
Status for storken

Viggelsø
Bird Race 1995
Bharatpur

HAVREVIMPEN

Udgives af Dansk Ornitologisk Forenings lokalafdeling for Fyns Amt

ISSN 0908-858X

Oplag: 610

Tryk: Mikro-Forma

Redaktion:

Jacob Sterup Andersen - Niels Larsen
Hans Milter Pedersen - Tim Hansen

Kontaktadresse, redaktionen:

Niels Larsen, Fengersvej 34 st.tv. 5230 Odense M, tlf. 66 14 49 86

Siden sidst:

Tim Hansen, Isgaardsvej 36 st.th. 5000 Odense C, tlf. 65 91 27 36

Kontaktadresse, bestyrelsen:

Flemming Byskov, Bystævnevej 1A, 5750 Ringe, tlf. 65 98 22 18

Indhold:

Status for Toplærken	3
Viggelsø	7
Bird Race 1995	10
Rosenmågen på Skagen	12
Nedtælling for storkene	14
Siden sidst	20
Anmeldelse	22
Ekskursioner	23
Bharatpur	24
Ornitologen og jeg	26
Thorkild Isager	28
Egensedybte	31

Tegninger: Aksel Hansen - forsiden
Claus Dalskov: side 19
Ole Runge side: 23 - 26 - 30 - 31

Fotos: Esben Eriksen: side 13 - 24 - 25
Niels Larsen: side 17

Copyright: DOF-Fyn. Udgivelsen må kun citeres med tydelig kildeangivelse

Status for Toplærken på Fyn

Af Jacob Sterup Andersen

Efter at have været vidt udbredt er Toplærken efterhånden blevet en af de sjældneste fynske ynglefugle. Udover at opsummere artens nuværende forekomst i Danmark og specielt på Fyn vil denne artikel søge at belyse de mulige årsager til tilbagegangen.

Foruden diverse lokalrapporter fra hele landet (primært fra 1993) udgøres materialet benyttet til denne artikel af det fynske lokalitetsregisters informationer om arten. Endvidere tak til Niels Larsen og Søren B. Larsen, der har bidraget med yderligere oplysninger.

Artens forekomst i Danmark

Toplærken er ikke nogen oprindelig dansk fugl. Arten indvandrede sydfra til Jylland i den første halvdel af 1800-tallet med de første fund fra Esbjerg 1820 og 1838. Herfra spredte den sig til ca. 1870 og videre østpå. Det første sjællandske fund blev gjort i 1885 (Salomonsen 1963).

Nuværende status

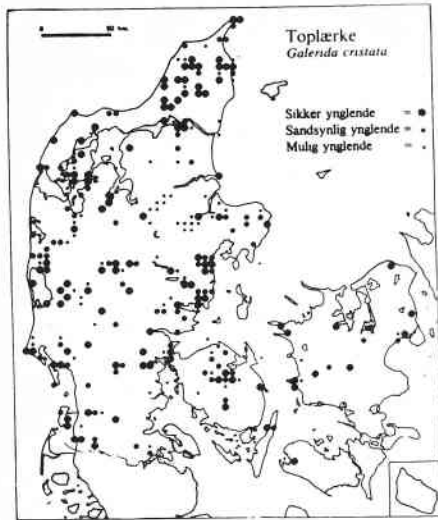
Siden omkring 1950 er Toplærken gået betydeligt tilbage, og arten er i dag på grænsen til at forsvinde fra en række områder. Især øst for Storebælt ser det efterhånden særdeles kritisk ud. I Sverige blev der blot set 4 fugle i 1993. Ingen af disse sås i Skåne, hvilket gjorde det til det første år uden skånske fund siden 1800-tallet

(SOF 1994). På Lolland, Falster, Møn og Bornholm går der mange år mellem iagttagelser af arten, mens der på Sjælland i 1993 blot blev gjort 4 observationer af 6 fugle.

I Jylland ser det lidt bedre ud. Arten findes stadig en del steder i Nordjylland, og landsdelen huser i dag størsteparten af den danske bestand. I Århus Amt sås samtlige fugle i 1993 i selve Århus, hvor der trods tilbagegang endnu findes en del. I den øvrige del af Jylland begrænser forekomsten sig efterhånden til enkelte par i Horsens, Kolding og Esbjerg og derudover blot særdeles få fugle.

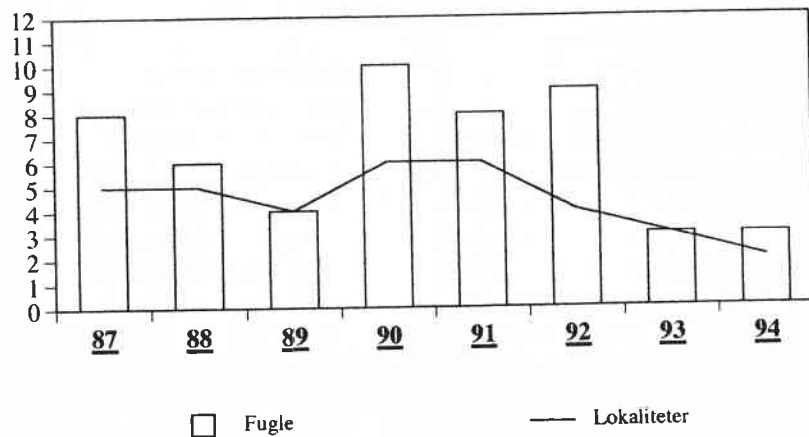
Forekomsten på Fyn

Under Atlas-projektet 1971-74 (Dybbro 1976) ynglede Toplærken stadig mange steder på Fyn, som det fremgår af udbredelseskortet fra projektet (figur 1). Arten fandtes således ynglende i hele Odense-området foruden flere steder både nord og vest for byen. Herudover blev der gjort ynglefund i Middelfart og Nyborg samt på Midtfyn og Langeland.



Figur 1. Toplærkens yngleudbredelse i Danmark under Atlasprojektet 1971-74. Figuren er kopieret fra Dybbro (1976)

Ellers er det yderst sparsomt, hvad der forefindes af oplysninger om



Toplærken i Fyns Amt frem til sidst i 80'erne. I årsrapporten for 1981 blev arten omtalt som "meget almindelig i Odense og omegn" og stadig i 1986 betegnet som "ret almindelig" i Odense. Uden for Odense-området er de seneste iagttagelser af arten gjort for efterhånden mere end ti år siden; 22/6-83 sås et par ved Kommune-kemi i Nyborg og 21/6-84 sås 1 i Svendborg.

Forekomsten i perioden 1987-95

De seneste år er der set yderst få Toplærker på Fyn. I årene fra 1987 og frem er arten således blot set mellem 4 og 6 steder årligt - i 1993 dog kun 3 steder og i 1994 2. Det totale antal fugle har næppe nogen af årene oversteg 10-15. Antal lokaliteter og fugle pr. år fremgår af figur 2. Arten har sandsynligvis været noget mere almindelig først i perioden, hvor næppe alle iagttagelser blev indrapporteret.

Figur 2. Antallet af Toplærker (søjler) samt antallet af lokaliteter (kurve), arten blev observeret på i perioden 1987-94. Antallet af fugle er fremkommet ved summation af maxtallene pr. lokalitet, og der kan således let være tale om flere end angivet.

Som nævnt er samtlige Toplærke-observationerne siden 1984 gjort i Odense. Størsteparten af fuglene er set i den østlige del af byen. I Vollsmose-området var arten tidligere talrig. Stadig i 1987 og 88 blev arten set mange gange på Ejbygade og Vollsmose Allé. Siden den 21/4-89, hvor en enkelt sås ved Bauhaus på Ejbygade, foreligger dog ingen observationer fra dette område.

Rosengårdcentret har altid været det traditionelle sted at se Toplærker, og arten er da også set her årligt 1987-93. 1994 svigtede dog, men i de første måneder af 1995 sås igen et enkelt eksemplar, der fouragerede på græsplænen foran McDonald's. Ved Bilka, lidt syd for Rosengårdcentret, er arten også set en del gange, men kun i vintermånederne. En syngende fugl blev hørt her i januar i år.

Ikke langt fra Rosengårdcentret og Bilka, i området omkring Blangstedgårdsvej, er arten observeret årligt 1990-95. Dette lader til at have været det mest stabile område for arten de seneste år. Arten er stort set kun iagttaget i forårs- og sommermånederne, i november-december 1990

holdt 2 dog til ved Blangstedgård.

I den øvrige del af Odense forekommer Toplærken langt mere spredt. Området ved Odense Kanal har tidligere været yngleplads for enkelte par. Senest sås her et par ved Bispeengen 13/6-90, og på den modsatte side af kanalen sang en enkelt ved Q8's anlæg den 4/5-91.

Fra den vest- og nordvestlige del af Odense foreligger enkelte observationer de senere år, bl.a. fra Søhuscentret og GASA. Senest sås en enkelt overvintrende Toplærke jævnligt langs Middelfartvej i Bolbro i perioden 6/11-94 til 6/2-95.

Syd for byen har arten sandsynligvis ynglet ved Dyrup, hvor den senest er set i 1991 (22/7 1). Enkelt iagttagelser af omstrejfende fugle er gjort 5/11-90 ved Hollufgård og 1/1-93 ved Texaco på Odensevej i Hjaltese.

Mulige årsager til tilbagegangen

De bestandsregulerende faktorer for Toplærken blev diskuteret af Møller (1978), som fandt frem til, at bestandstilbagegange i høj grad faldt sammen med strenge vintre. Samtidig udviste bestandene i kystbyer langt større stabilitet end i byer inde i landet. Dette fænomen undersøgte nærmere af Kiis (1985), som på grundlag af undersøgelser i Frederikshavn konkluderede, at forskellen skyldtes forekomsten af foderstofmagsiner o.l. på havnen, hvor fuglene kunne finde føde i vintermånederne.

Men hvorfor arten er gået så meget tilbage i slutningen af dette århundrede står stadig hen i det uvisse. Danmark udgør grænsen for Toplærkens udbredelse mod nordvest, og måske kan tilbagegangen blot henføres til de svingninger, som randbestande nu engang udsættes for. En anden mulighed er, at fødeudbuddet for arten simpelthen er svundet ind i takt med en generelt stigende effektivisering. Hvis denne teori er korrekt, er Toplærkens dage i Danmark sandsynligvis ved at være talte, og arten vil næppe vende tilbage som ynglefugl.

Litteratur

- Dybbro, T. 1976: De danske ynglefugles udbredelse. - DOF, København.
- Kiis, A. 1985: Fordeling af Toplærker *Galerida cristata* i Frederikshavn sommer og vinter. - Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 79: 59-60.
- Møller, A.P. 1978: Toplærkens *Galerida cristata* bestandsstørrelse og -ændringer i Nordjylland, med bemærkninger om bestandsregulerende faktorer. - Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 72: 189-196.
- Salomonsen, F. 1963: Oversigt over Danmarks fugle. - Munksgaard, SOF 1994: Fågelåret 1993.

Københavnsafdelingens Fuglestation

søger observatører og ringmærkere!

ISHØJ STRAND

Danmarks nyeste fuglestation - KAF - søger til efterårssæsonen 1995 (1.aug.-15.nov.) en observatør og en ringmærker til at dække den spændende lokalitet Ishøj Strand. Stedet som er kendt af mange igennem diverse årsrapporter og artikler, gav i efteråret 1994 mange nye overraskende observationer. Men her er aldrig før ringmærket i august og september. Vi kan tilbyde alle rimelige faciliteter for det seriøse fuglestationsarbejde, men desværre ikke kostpenge - endnu. Ring og hør nærmere om mulighederne.

GILBJERG HOVED

Er du til kratlusk, træk og småfugle må en sæson på KAF-Gilbjerg Hoved være drømmen? Nordens bedste forårslokalitet for småfugle skal fremover dækkes i perioden 15. marts - 15. juni. Du kan vælge at tage hele perioden eller en mindre periode, der passer dig bedst - dog minimum 30 dage. Er du interesseret, så skriv eller ring for nærmere oplysninger (for Ishøj inden 15. aug.):

Københavnsafdelingens Fuglestation

Michael Funch, Kingosvej 54 1. mf
2630 Tåstrup, Tlf. 43 71 82 32

Viggelsø

Udviklingen i naturgenopretningen

Resume af overvågningsrapport 1994

Af Kurt Due Johansen

Skovplantningen på Nordøen

Træerne på Nordøen var endnu i 1994 spinkle. Der ynglede således ingen fugle i træerne. Derimod ynglede der stadig Strandskade og Sanglærke mellem træerne.

Engen i inddæmningen

Den ca. 31 hektar store eng blev afgræsset fra ca. 1/5 af kreaturer. De laveste dele af engen stod under vand siden efteråret 1993. Engen var meget fugtig indtil ca. 30/4. Engen var på dette tidspunkt ideel for ynglende svømmeænder og vadefugle. Imidlertid faldt vandstanden hurtigt i løbet af april og fra ca. 1/5 var engen tør.

Ynglefugle:

Engen var i 1994 en markant bedre yngleplads for vadefugle m.v. end i 1993.

Ynglefugle	1994	1993
Skeand	1 - 2	0
Strandskade	2	5
Vibe	16	3
Klyde	42	30
Rødben	3	2
Stormmåge	115	45
Sildemåge	2	0

Totalt er det en kraftig fremgang i antal ynglefugle i forhold til 1993. Markant fremgang havde især Viben. Det er bemærkelsesværdigt, at der ikke ynglede hverken Gul Vipstjert eller Engpiber på engen.

Der var meget ringe eller ingen ynglesucces hos vadefuglene. Viber og Klyder fik ingen unger på vingerne. Dette skyldes en kombination af følgende forhold:

- for tidlig udbinding af kreaturer (nedtrampning af reder og æg)
 - hurtig udtørring af eng og saltvandslaguner
 - predation af ræv og store måger
- Den manglende tilstedeværelse af Gul Vipstjert, Engpiber og Almindelig Ryle skyldes især, at engen var for tør.

Trækfugle

Forår:

I foråret rastede op til 1.100 Pibeænder på engene. Ligeledes op til 100 Spidsænder. Det er den største forekomst af svømmeænder på øen i 26 år. Forekomsten kan ikke ses isoleret, idet det var de store oversvømmelser på vintersæden og brakjorden, der tiltrak de store mængder svømmeænder.

Der rastede kun få gæs i foråret, dog både Grågås, Blisgås og Kanadagås. Blisgåsen er ikke registreret siden 1960'erne i området.

Sommer:

I juni-august rastede knap 400 Grågæs på Viggelsø. Gæssene brugte imidlertid kun engen i meget ringe grad. Meget tørre enge og rajgræs er åbenbart ingen god kombination for Grågæssene.

Efterår:

I oktober/november rastede for første gang regelmæssigt større mængder Bramgæs på engen. Der sås op til 391 fugle.

Der sås i langt højere grad i 1994 end i 1993 fouragering af Vibe og Hedehøjle på engene. Viber og Hjejler fouragerede næsten udelukkende på de arealer, hvor græsset var gået ud i foråret p.g.a. oversvømmelser. I løbet af sommeren kom der et ret spredt, sprødt græsdekke. Da engen blev fugtig igen i september, rastede 41 Brushøns og Dværgryler i engen.

Åbne vandområder/vade

Ynglefuglene

De ynglende Klyder både ved Vesterpotte og Østerpotte er helt afhængige af saltvandslagunerne som fødesøgningslokalitet.

Ved lagunerne ynglede der i øvrigt Spidsand, Skeand, Gråand, Gravand, Grønbenet Rørhøne og Blishøne. Både Spidsand og Skeand ynglede for første gang siden 1968.

Rastefugle

Forår

De åbne vandområder var rasteplads for de mange Spidsænder og Pibeænder, som fouragerede på engene. Desuden få Krikænder og Skeænder. Der rastede ingen vadefugle ud over ynglefuglene.

Sommer/efterår

Vandområderne og vaderne ved saltvandslagunerne blev i efteråret anvendt som rasteplads for mange vadefugle og en del Krikænder. Følgende tal er maksimumforekomster. Til sammenligning vises tallene fra 1993:

	1994	1993
Strandskade	15	0
Vibe	450	500
Hedehøjle	1100	0
Strandhøjle	0	1
Lille Præstekr.	10	1
Stor Præstekr.	0	1
Dobbeltbek.	4	1
Enkeltbek.	0	2
Småspove	2	0
Storspove	2	4
Rødben	28	14
Hvidklire	54	25
Sortklire	2	3
Mudderklire	10	4-5
Islandsk Ryle	0	1
Krumnæb. Ryle	1	2
Dværgryle	1	9
Tem. Ryle	1	0
Alm. Ryle	200	50
Brushane	2	2

Store Ægholm

På Store Ægholm ynglede Knopsvane, Ederfugl, Blishøne, Strandskade, Svartbag og Sølvmåge. I forhold til 1993, hvor Store Ægholm endnu ikke var en "helt rigtig ø", var der generelt fremgang for ynglefuglene i 1994

	1994	1993
Knopsvane	5	0
Ederfugl	7	5
Blishøne	1	0
Strandskade	2	6
Sølvmåge	50	20
Svartbag	1	1

Vesterhoved

Ynglefuglenes antal på Vesterhoved var næsten det samme som i 1992 og 1993. Dog sås der i græsudlægget ynglende Ederfugl og Sølvmåge. Udlæg af Vesterhoved i græs har således endnu ikke haft den helt store effekt.

Overordnet konklusion

Engen

1994 betød en meget stor fremgang for ynglebestanden af Vibe. Der etablerede sig 42 ynglepar af Klyde og 3 par Rødben. Ingen af disse vadefugle fik ynglesucces.

Årsagen til den manglende ynglesucces er foruden predation fra måger og ræv og for tidlig udbinding af kreaturer, en for tør eng i maj-juli.

Den tørre eng var sandsynligvis årsag til, at de rastende Grågæs vragede

engen. Omvendt var den våde eng i september-oktober-november en meget god rasteplads for Brushane, Bramgås, Vibe og Højle.

Engen tåler i "våde" situationer sammenligning med de allerbedste rastepladser for vandfugle på Fyn.

De åbne vandområder

Udtørringen af saltvandslagunerne i april-september betød ud over de øvrige negative faktorer (predation fra måger og ræv samt tidlig kreaturudbinding), at Klyderne ingen ynglesucces havde. Til gengæld var lagunerne opvækststed for op til 5 Gravandekuld.

I træktiden benyttede mange vadefugle saltvandslagunerne. Der var således dage med 150-250 rastende vadefugle, hvilket er mange i forhold til størrelsen (1,7 hektar). Nogle af arterne forekom i store antal efter fynske forhold - Lille Præstekrave og Hvidklire. Forekomsten af krikænder var langt mere stabil end tidligere.

Store Ægholm

Store Ægholm tiltrak flere ynglefugle end i 1993. Der rastede en del Knopsvaner, svømmeænder og vadefugle mellem Store Ægholm og Viggelsø.

Vesterhoved

Vesterhoved rummede ikke ret mange flere ynglefugle i forhold til 1993.

Fuglene i oversvømmelserne på vintersæden

Oversvømmelserne i marts-april på vintersæden dækkede op mod 20 hektar. Søen var ganske lavvandet.

Den lavvandede sø tiltrak fuglemængder, der er bemærkelsesværdige. Flere af fuglearterne forekom i antal, der er rekord for øen. Nedenfor bringes en tabel, der for de vigtigste arter viser forekomsten i søen. Til sammenligning vises *for hele øen* den største forekomst i 1993.

Bird Race Anno 1995

Af Esben Eriksen

Den 20/5 var det blevet tid til afholdelse af endnu et Bird Race i Danmark. Bird Race er dagen, hvor ornitologer kæmper om at se flest fuglearter på ét døgn. Man kan tilmelde sig konkurrencen som hold med 2-4 personer, hvor hovedreglen går ud på, at over halvdelen af deltagerne skal se eller høre samme fugl, for at arten kan tælles med.

På vores hold er vi 4: Jacob og Morten Bentzon Hansen, Tim Hansen og undertegnede. Vi har valgt Sønderjylland som området, hvor vi skal forsøge at slå sidste års rekord, sat af Nordjyllandsholdet på 150 arter.

Klokken er 00.00 og vi står i Christiansfelt foran kirken og håber på en natugle. Det bliver en ringdue, som sidder og sover i et træ, der bli-

	1994	1993
Gravand	400	52
Pibeand	1320	500
Gråand	50	4
Krikand	221	33
Spidsand	280	48

Desuden sås 700 Almindelig Ryle i marts og 15 Stor Præstekrave på samme tid. I 1993 sås der hverken Alm. Ryle eller Stor Præstekrave i marts!

ver første fugl på listen - vi opgiver natuglerne.

Klokken er 02.30. Vi er nu ved Gram Slotspark og en græshoppesanger og et par nattergale har tidligere på natten sørget for, at vi nu ialt har skrabet 7 arter sammen. Det her bliver til for lidt - vi beslutter at sove en time, så er der mere liv i både fugle og os. Fra 03.30 til 06.10 går vi rundt i Gram Slotspark. Her ser vi bjergvipstjert, isfugl, korttået træløber m.m. Listen er på 53 arter på vej ud af Gram. Solen skinner og humøret er højt.

Korte besøg på et par små lokaliteter giver helt uventet tre turtelduer. De kan vise sig at blive vigtige til sidst.

Klokken er 07.30. Vi er i Brøns og listen tæller 82 arter. Vi har lige set

en kirkeugle i toppen af en tjørn og et par temmincksryler ved en lille sø, så vi føler at vi er på sejrskurs.

Klokken er 08.25, og vi har netop fået art nr. 100. Problemet er blot at Ekstra Bladet (et hold sponsoreret af denne avis) havde 104 arter kl. 08.00, så det tyder på et meget tæt løb. Vores sejr er pludselig ikke så sikker mere. Nu må vi håbe, at Rømø giver pote.

Klokken er 09.30. Vi forlader nu Lakolk på Rømø, og vi har været heldige: hedehøg, blå kærhøg, vandrefalk, hvidbrystet præstekrave og sule skæpper godt, og bringer os op på 112 arter.

De sidste mange timer er det gået trægt, men det var også ventet. Vi kravler dog stadig op af listen, og besøg ved Højer Sluse og Rudbøl har bl.a. givet hvid stork, atlingand og langt om længe gul vipstjert og stillits. I næsten en time har vi ikke fået en ny art, og vi er i krise.

Klokken er ca. 18 og vi er ved Kongens Mose. Vi har lige set sortklire, dværgmåge, sorthalset og lille lappedykker, så vi er ovenpå igen. Hurtigt til Draved Skov - en sumpmejse, stærkt! Art nr. 149. Vi er nu kun én art fra den gamle rekord.

Vi er nu i Frøslev Mose. Klokken er 19.30: to sortstrubede bynkefugle og en hedelærke. Vi er på 151 arter. Det er ny rekord. Men hvor mange har Ekstra Bladet?

Vi løber tilbage til bilen, for vi mangler stadig nogle oplagte arter, f.eks. grønbenet rørhøne, og uret tikker.

Vi kører til Als. Morten og Jacob mener at kende et sted for stor skallesluger og grønbenet rørhøne. Vi får den store skallesluger og en natugle, men hvor er den rørhøne?

Klokken er 20.00. En kæmpe tor-denbygge hænger - den kan koste dyrt, hvis regnen trækker ud.

Klokken er 22.15, og endelig lykkes det: to grønbenede og en vandrikse med ét smæk. Vi finder ikke flere nye arter i dag. 155 er ny danmarkrekord, såfremt Ekstra Bladet er blevet tabt i svinget.

Vi er fuldstændig udmattede af træthed. Med øjne så røde som en sorthalset lappedykkers og kold, stærk, ildesmagende kaffe, der er mere end 24 timer gammel, lusker vi mod Christiansfelt. Den forankørende bil rammer en natugle, og en modkørende sørger for, at vi slipper for at aflive den. Det bliver sidste og lidt triste observation i dag.

Vi er lige kommet til Christiansfelt og har hørt, at Ekstra Bladet sluttede på 145 arter.

Hvis nu vejret er endnu bedre. Hvis vi ved, hvor vi kan finde de arter vi brugte meget tid på, hvis vi lejer en helikopter og hvis og hvis og hvis. Vi er allerede igang med at planlægge næste års attentat på vores kun 10 minutter gamle rekord....

Rosenmågen på Skagen

Af Jan Holm Jensen

Onsdag den 17. maj, sent om aftenen, blev der på Skagen på strækningen mellem Nordstranden og Grenen observeret en Rosenmåge, som i de kommende døgn trak ornitologer og hitjægere til fra Danmark, Norge og Sverige.

At mågen skulle blive et sådant hit, kom helt bag på mig og min familie, som var på Skagen den pågældende uge for at se på fugle. Det blev imidlertid en meget spændende begivenhed, som gav os et helt andet syn på begrebet "hit" og "hitjægere".

Rosenmågen var det 7. fund nogensinde i Danmark, og efter endnu et fund i 1994 skal vi vist mange år tilbage siden en Rosenmåge sidst er set her i landet. Undskyld mig, hvis de feltornitologiske oplysninger ikke er helt korrekte. Dette er blot hvad jeg kunne høre under de livlige diskussioner, som udspandt sig de kommende dage.

Bestanden på verdensplan udgør vist ca. 10.000 par, som lever og yngler spredt i de arktiske egne. Man kan altså ikke tage på en bestemt tur for at se en Rosenmåge, men må vente til den kommer forbi, hvad den heldigvis gjorde i år på Skagen. Flere har beskrevet, at man kunne komme ganske tæt på og bl.a. fotografere, for

mågen syntes ikke at kende os tobenede væsener. I starten lettede den ofte senere end de andre måger, når folk nærmede sig på stranden.

Feltkendetegnene og beskrivelsen af mågen synes jeg bør med i et fugleblad, selvom jeg godt ved man ikke kan bruge dem i den nærmeste havn her på Fyn:

Lille måge, mindre end Hættemågen med kort, sort næb. Den har øjne, som virker store og sorte og en tynd streg på halsen. Vingeverside og ryg er ensartet, svag grålig uden sorte felter eller vingespids. Det vistnok vigtigste feltkendetegn er den kileformede hale, samt røde fødder. (En tak til Henrik og Tim for beskrivelsen, samt med at finde mågen torsdag aften på stranden !)

Den blev som nævnt fundet onsdag aften af 2 meget aktive, svenske ornitologer. De skal senere have udtalt, at da det gik op for dem, hvad de havde fundet, anede de ikke, hvor de kunne finde danske ornitologer eller hvem de kunne ringe til! Da der samtidig gik et regnvejr over Skagen torsdag morgen, var der ikke mange på morgen-obs på Nordstranden. Hittet blev derfor først spredt i løbet af torsdagen, og da jeg i starten helt klart ikke fattede, hvad der foregik, samt hvilken sjældenhed vi havde in-

den for en afstand af 2 km. nåede jeg først frem til fuglen samtidig med Tim, som havde kørt helt fra Odense!

Da nu de fleste aktive hitjægere i Nordjylland og helt til Fyn havde set fuglen, var de første folk fra Sjælland parat til at "rykke". V.h.a. de meget nyttige mobiltelefoner i felten, blev sjællænderne løbende holdt orienteret om fuglen virkede stationær. (Jeg ved godt, at mange fuglefolk er afvisende overfor mobiltelefoner, men brugt med omtanke, synes jeg det er et praktisk apparat i felten. Jeg har overgivet mig og er begyndt at spare sammen. Bl.a. reddede den mig og andre en Kongeørn senere på Flagbakken !)

Ved morgen-obs fredag var de første sjællændere nået frem i løbet

af natten, og da fuglen rastede samme sted fredag morgen (og en Havørn i øvrigt fløj hen over den kl. 7), blev de sidste tøvende sjællændere ringet op, således at de kunne nå at ringe til arbejdspladsen og sige, at de desværre ikke kunne komme, fordi de blev nødt til at køre til Skagen for at se en sjældnen måge!

Resten af fredagen og lørdag kom mange flere til, bl.a. ornitologer fra Norge og Sverige, og rigtig mange fik set Rosenmågen på Skagen. Den havde sikkert været der en tid inden den blev set af de 2 svenskere, og måske her i skrivende stund en lille uge efter står den stadig og hygger sig blandt en flok danske måger ved en lille strandsø mellem Nordstranden og Grenen.



3k Rosenmåge, Skagen Nordstrand, maj 1995

Nedtælling for de danske storke

Af Hans Skov, Storkegruppen

Igen i 1994 faldt antallet af danske storkepar med et par til nu kun 6 par. Efter en række gode år fra 1985 til 1990, hvor bestanden typisk svingede mellem 12-14 par, er bestanden siden 1990 gået kontinuerligt tilbage. Fra 1990-1994 blev bestanden halveret. Tilbagegangen er særlig tragisk, hvis man ser på udviklingen i den europæiske storkebestand i de samme år. Alle steder kan man notere sig en klar fremgang i de senere år. I Spanien var der i 1990 7901 storkepar. I 1993 var tallet steget til 14100 par. I Tyskland steg antallet af storkepar fra 3237 par i 1992 til 3938 par i 1993. Fremgangen i Tyskland var mest udtalt i det tidligere Østtyskland, men selv i Slesvig-Holsten har man kunnet notere sig en markant fremgang bare siden 1991. Dette år var der 185 storkepar og i 1994 var tallet steget til hele 239 par. storkekolonien i landsbyen Bergenhusen i Sydslesvig, kun 60 km syd for den dansk-tyske grænse, er vokset fra 10 par i 1992 til 15 par i 1994. Når den danske storkebestand ikke er gået frem i den periode, hvor selv tilstødende bestande går markant frem, så er der noget der tyder på, at det er helt galt. Den danske storkebestand er en udløber af den nordtyske storkebestand, der igen hænger sammen med den store

østeuropæiske storkebestand, og derfor burde vi have mærket til den positive udvikling, de europæiske storke er inde i

Hvad er forklaringen på, at nye storkepar i Slesvig-Holsten slår sig ned op til grænsen mod Danmark, men ikke i selve Danmark? Ringmærkning giver en del af svaret. Af de danske storke, der som 3-4 årige vender tilbage for at yngle som kønsmodne storke, har mere end 60% valgt at yngle i Tyskland, specielt i Slesvig-Holsten. Derimod har kun ganske få tyske storke valgt at yngle i Danmark. Der er med andre ord et klart underskud i udvekslingen mellem storkene i DK og Tyskland. Forskellen skyldes, at de danske storke opsuges i den tyske bestand, før de når tilbage til DK. På vej nordover findes de mange enlige storke, tomme reder og ubesatte biotoper i Nordtyskland, og de slår sig derfor ned her. De knap 40% storke, der trods alt vender tilbage til DK, finder derimod sjældent enlige storke som mager, og gode storkebiotoper findes næsten ikke længere. Den danske storkebestand er nu så lille, at chancen for at finde en egnet mage er minimal. Vi har i de senere år set talrige etableringsforsøg for enlige unge storke, men efter et eller to års ensomhed opgives reden. Øs-

løs, Vilsted, Skjern, Gredstedbro og Rens er sådanne eksempler. I 1993 ynglede en ung hanstork i Vesløs med sin egen mor i mangel af bedre. der var ganske enkelt ikke andre ledige hunstorker dette år. Danske storke, der vælger Tyskland som ynglested, har langt større chancer for at finde en mage og få afkom, end det er tilfældet for storke i DK. Den danske storkebestand lider ved at være en randbestand, men det er ikke hele forklaringen. Den vigtigste årsag er mangelen på egnede storkebiotoper i DK. Af de 7 beboede (6 par og en enlig stork) storkelokaliteter, der var i 1994 i DK, byder kun 3 af stederne på gode storkebiotoper. Det er i Vesløs i Thy, Vegger i Himmerland og Uge i Sønderjylland.

I Vesløs byder de udstrakte fugtige enge mellem Vejlerne på et meget stort udbud af frøer. Området er et eldorado for storke.

I Vegger-området afgræsses de mange ulejede fugtige enge, der ikke har været pløjet eller dyrket i en lang årrække. Kun få steder i Danmark kan man i maj se enge så gule af mælkebøtter som her. Når der er store ungekulde i Vegger opsøges også nærliggende dambrug, men selv uden adgang til sådanne kunstige fødemidler ville et storkepar kunne trives i området, der endnu ikke er domineret af store monokulturer.

I Uge i Sønderjylland trives storkeparret i et varieret landskab præget af mange kvægbrug. Mange

mindre vandlidende mose- og kærømråder afgræsses af kreaturer og holder dermed terrænet åbent for storkene. storkene her benytter ikke kunstige fødemidler. Parret udruger i reglen 5 unger, men fødeudbuddet rækker kun til 3 unger, hvilket dog også er et udmærket resultat.

I Ribe og Brøns i Syd- og Sønderjylland overlever parrene kun, fordi de har adgang til lokale dambrug. Hovedparten af føden hentes her. Ribe-storkene må endda flyve 8 km for at udnytte fødekilden Jedsted Dambrug. Landbrugsdriften er i områderne omkring Ribe og Brøns så intensiv og monokulturpræget at uden adgang til kunstige fødekilder så som dambrug, da ville disse par sulte.

I Rudbøl og Fovslet er fødeudbuddet endnu ringere end i Ribe og Brøns, og storkene er 100% afhængige af den føde, der lægges ud af mennesker. Omkring Fovslet er et typisk østjysk monokulturområde. Med storkeøjne en økologisk ørken. Næsten alt er tilsået med korn, og der er næsten ingen vandhuller eller græsmarker i området. Kun gårde, som storkene yngler på, har en malkebesætning, alle andre gårde i området lever af kornavl.

I Rudbøl er der meget få græsmarker øst for byen, mens græsmarkerne vest for byen er for tørre til, at frøer kan opformeres i større antal. I gamle dage stod vandet højt i afvandingsgrøfterne mellem felterne til langt

ud på sommeren. Nu kan de samme grøfter være tørre allerede i april-maj. Frøerne har dermed mistet deres ynglesteder, og storken dermed sin naturlige føde. Marsken vest for Rudbøl kan med sine græsmarker se ud som i gamle dage, men synet bedrager. Området er ved at udvikle sig til en økologisk ørken i lighed med monokulturene i det dyrkede land.

Ud af de 7 beboede storkelokaliteter klarede storkene sig kun på 2 lokaliteter (Vesløs og Uge) helt uden kunstige fødekilder så som fodring og dambrug. Der skal nok være flere steder uden storke, specielt i Jylland, hvor storke endnu vil kunne slå sig ned og klare sig på naturlig vis, men disse steder kan tælles på to hænder. Vi må nok se i øjnene, at Danmark ikke længere kan byde en så stor og krævende fugl som storken de rette livsbetingelser. Det, storken savner, er 1930'ernes ekstensive landbrugsland, hvor der var et langt mere varieret landskab, flere fugtige enge, ingen sprøjtegifte og langt mindre brug af kunstgødning. Artsrigdommen af planter, insekter og små hvirveldyr var dengang tilsvarende større og udgjorde netop livsgrundlaget for de 1100-1200 storkepar, der var her i landet sidst i 1930'erne. I dag kan man finde de omtalte landskabstyper/landbrugsform i Østtyskland (over 3000 storkepar) og i særdeleshed i Polen (over 30.000 storkepar). I de

områder, hvor livsbetingelserne ikke er blevet forringet, har storkene kunnet fremvise stabile bestande, der hurtigt overvandt periodisk tilbagegang forårsaget af tørke i de afrikanske vinterkvarterer. Bestanden i DK har derimod ikke i de sidste 30 år formået at rette sig efter problemer i de afrikanske vinterkvarterer. De danske storke har, i modsætning til deres østeuropæiske artsfæller, også måttet døje med konstant forringede livsbetingelser i yngleområderne. Udviklingen er nu så fremskreden, at selv de sidste halvtamme storkepar vil være borte i løbet af de næste 10 år. Til den tid må vi så tage til Sydslesvig for at nyde synet af den hvide stork. Her har man været villig til at ofre det, der skulle til, for at fastholde storken som ynglefugl. I visse områder støttes ekstensiv kvægavl økonomisk af myndighederne i et forsøg på at fastholde værdifulde landskabstyper (læs ekstensivt drevne, ferske enge) med stor artsrigdom mellem dyr og planter. Tøndermarsken, Ribemarsken, Gudenådalen ved Randers og mange andre ådale var oplagte steder, hvor man med den rette indstilling kunne have bevaret ferske enge i ekstensiv drift. Her kunne man have fastholdt lokale koncentrationer af storke og andre fugle, dyr og planter, der i dag næsten er fortrængt af effektive landbrug. Desværre fik den intensive landbrugsdrift det sidste ord i historien om de danske storke.

Optællingslisten, der følger herefter, viser hvornår storkene ankom, hvor mange æg der blev lagt, samt hvor mange unger, der kom på vingerne. I 1994 havde ingen af de gamle storke eller de flyvefærdige unger uheld. Normalt omkommer flere storke, typisk lider de el-døden. Ungeproduktionen med 3,16 unger pr. par er den højeste nogensinde. Blot ungetallet når op omkring 2 unger pr. par, er der tale om et godt år med hensyn til ungeproduktion. Ud over de 19 unger, der er vist på listen, trak 2 unger fra et fastboende

storkepar på storkegruppens plejestation syd på. To af Rudbøl-ungerne blev 5-12/9 1994 aflæst ca 100 km øst for Paris på trækket sydover. Ungerne var i selskab med en voksen stork uden ringmærke (kan være deres moder). storkene havde valgt den vestlige trækrute over Frankrig, Spanien, Nordafrika og videre til Sahel-bæltet. Ca 30% af de danske storke trækker ad vestruten. De øvrige trækker over Østeuropa, Tyrkiet, Mellemøsten og med Nilen ned til Øst- og Sydafrika.



Reden i Rudbøl, 3/7-1994

Ankomstdatoer for danske storke, deres æg og ungeproduktion i 1994

Vesløs	enlig	4/4	hun				
Vegger	par	5/4-6/4		5 æg	5 unger	4 flyvefærdige	
Fovslet	par	31/3	han	5/4	hun	6 æg	4 unger
Ribe	par	6/4	han	10/4	hun	3 æg	3 unger
Brøns	par	6/4	hun	22/4	han	6 æg	2 unger
Uge	par	3/4				5 æg	5 unger
Rudbøl	par	6/4	hun	8/4	han	4 æg	3 unger

I alt 6 par, mindst 29 æg, 22 unger udruget, 19 flyvefærdige, samt 1 enlig.

Ringmærkede storke i ind- og udland

Der var ingen ringmærkede storke i det nordjyske i 1994 bortset fra en hunstork med dansk ring, der d.29-30/4 gæstede Vesløs. Storken, der ikke blev aflæst, kan meget vel være en hjemvendt Vesløs-unge. I 1993 var der som bekendt en ringmærket hanstork i Vesløs. Det var den, der yngede med sin mor. Den ringmærkede Vesløs-stork dukkede ikke op i DK i 1994 og blev heller ikke iagttaget i Tyskland. Måske er den omkommet i vinterkvarteret. En anden stork udruget i Vesløs i 1985 har som sædvanligt ynglet på kroen i Klein Jörl i Sydslesvig, hvor den sammen med magen fik 2 unger på vingerne.

I Fovslet er begge ynglefugle ringmærket. Hannen er udruget i 1986 i Fovslet, mens hunnen er udruget i Rudbøl i 1985. Siden 1990 har parret ynglet sammen i Fovslet. En stork udruget i Fovslet i 1988 har i 1994 ynglet i Bitter, Kreis Lüneburg i Nedersaksen. Parret fik 2 unger på vingerne. Storken var i 1992 og 1993 ynglefugl i Ostenfeld nær Rendsburg. En stork udruget i Fovslet i 1989 blev d.16/8 1994 aflæst i Abbendorf, Rühstadt, Østtyskland i en flok på i alt 47 storke. Abbendorf ligger ved Elben, 270 km SØ for Flensborg. I 1993 blev denne stork set i Wolde og Meggerdorf-Reppel i Sydslesvig.

I Ribe er hunstorken ringmærket. Den blev i 1989 udruget i reden i Sig ved Varde. I 1991 holdt den til på reden i Ansager. I 1992 yngede den i sin "føderede" i Sig. I 1993 ankom den til Sig, men flyttede siden til Ribe.

I Brøns er ingen storke ringmærkede.

I Uge er hanstorken ringmærket. Den blev i 1987 udruget i Duvendiek nær Stralsund i Østtyskland, ca 282 km SØ for Rudbøl. Den har ynglet i Rudbøl siden 1990. En stork udruget i Rudbøl i 1988 har atter ynglet i Hennstedt-Horst i Ditmarsken.

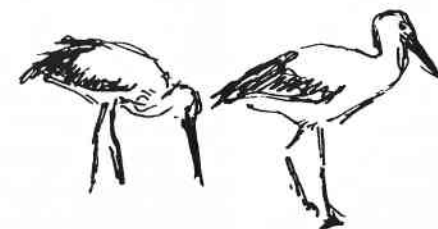
En stork udruget i Ansager i 1987 har ynglet i Ilienworth nær Cuxhaven i Nedersaksen. Storken fik 3 unger på vingerne. Fuglen blev i 1991 aflæst som strejffugl i selskab med 4 andre storke i Ormebjerg Mose ved Vordingborg.

En stork udruget i Sig i 1986 har igen ynglet på kirken i Schwabstedt, Sydslesvig. Der kom 3 unger på vingerne. Storken har ynglet her siden 1992.

En stork udruget i Rødding i 1987 har atter ynglet i Dörpstedt i Sydslesvig. Storken fik 2 unger på vingerne og har været ynglefugl her siden 1991.

En stork udruget i 1986 i Bolderlev (ved Tinglev) er aflæst som ynglefugl med 2 unger i Jewerstedter-Feld ved Rendsburg i Holsten. Storken yngede også her i 1993, mens den i 1992 var i Felde nær Kiel. I 1990-91 var den i Ostenfeld nær Rendsburg.

En tysk ungfugl blev iagttaget og senere fanget på Lolland i januar 1994. Den 23-25/1 var storken i Hobby NV for Rødby. Her blev storken indfanget helt afkræftet af underernæring. Storken var så afkræftet, at den døde ved ankomsten til Storkegruppens plejestation. Storken blev i sommeren 1993 udruget i Eekholt i Holsten. Eekholt er en dyrepark, hvor der yngler storke. Mange af disse storke trækker ikke sydpå om vinteren, og det er forklaringen på, at den dukkede op på Lolland i januar.



Siden sidst

Af Tim Hansen

Perioden ultimo februar - ultimo maj

Der er dette forår blevet obset og ringmærket flittigt på Fyns Hoved. Der er indtil d.18/5 blevet mærket ialt 2450 fugle; et imponerende antal! Den bedste dag var d.23/4, hvor 444 fugle blev forsynet med ring. Det kunne være blevet til endnu flere den dag, hvis ikke den ene ringmærker var blevet bidt af en hugorm. Af mærkede arter kan nævnes **ringdrossel**, **vendehals**, **korttået træløber** og **sumpmejse**. De to sidstnævnte er storhits på de kanter.

Fra Langeland kan nævnes 2 paukende **rørdrummer** i Fredmosen ult. marts - april (OHG, FET). Her hørtes også en **pletet rørvagtel** d.13/4 (FET). Tryggelev Nor havde også besøg af en **rørdrum** 23-24/4 (FET, THH). I Tryggelev Nor stod en vingeskadet **tundrasædgås** blandt grågæs i det meste af april (FET).

Ved Kauslunde Å var der en **kortnæbbet gås** 17-25/3 (MMJ). På Fyns Hoved er der set en del trækkende **bramgæs**: 122 d.15/4, 185 d.28/4 og 1040 d.2/5 (OTØ, MMJ). D.2/5 så Karl og Grete Jensen 3000 NØ-trækkende bramgæs på Thurø omtrent samtidig med dem på Fyns Hoved.

Storke er set følgende steder: Rønninge 1 d.30/4 (THH), primo maj 2 Østerlund, Nordfyn og 2 trak Ø

d.19/5 ved Fraugde. Desuden stork på Fakkebjerg d.28/5 (OHG, NRA) og Fyns Hoved d.30/5 (JSA, THH).

To lokaliteter har huset store antal svømmeænder: Ved Geelså Enge 1040 **krikænder** d.11/4 (KDJ) og 632 d.13/4 (HEL). I Henninge Nor rastede 258 krikænder og 845 **spidsænder** d.20/2 (OHG). Et højere antal spidsænder fås kun på Vestkysten. Geelså Enge havde 319 spidsænder d.26/3 (HEL) og ved Hofmangave var der 185 d.9/3 (KDJ).

En **rødhovedet and**, han i Vejlen, Tåsinge 25-27/2 (PVR) er måske identisk med den i Bøjden Nor i december? På havet ud for Tryggelev Nor rastede 2500 **havlitter** d.1/4, og samme sted trak en **kongeederfugl** han ca 20/3 (NRA).

Havørn er set ved Kelds Nor d.23/4, mens der er hele 4 observationer af **kongeørn**. Ifølge Fuglelinien var der kongeørn ved Nyborg d.18/2. En imm. trak NØ Sortemosen d.11/3 (Hans Rytter). En 2k rastede 26-30/3 ved Nordskov, Fyns Hoved (OTØ, MMJ) og 1 trak NØ Lydinge, Ringe d.30/3 (PVR).

Ved Fyns Hoved er der i løbet af foråret trukket bl.a. 14 **røde glenter**, 33 **rørhøge**, 360 **spurvehøge**, 809 **musvåger**, 5 **fiskeørne**, 21 **tårn-**

falke, 20 **dværgfalke** og d.12/5 1 ad-hun **vandrefalk**. (OTØ, MMJ).

På Fakkebjerg på Sydlangeland blev der set 11 **fiskeørne**, 124 **spurvehøge** og 2 **træner** trække ind d.13/4 (FET). Det varme vejr i slutningen af maj gav bl.a. følgende eksotiske rovfugle på denne lokalitet: 1 **aftenfalk** d.27/5 og 2 **sorteglenter** d.28/5 (FET, OHG, NRA)

Det har været et forår med rigtig mange spændende vadefugleobservationer. I Slambassinet, hvor vandstanden iøvrigt lover godt for den kommende sommersæson, har der været op til 10 **små præstekraver**. Den 14/5 med selskab af en han **hvidbrystet præstekrave** (THH). **Temmincksryler** er set i rekordstore antal: i Slambassinet op til 22 d.9/5 (KDJ), Geelså Enge 22 d.14/5 (HEL), Stige Ø 5 d.15/5 (KDJ) og Noret, Tåsinge 4 d.21/5 (PVR). På Stige Ø blev der talt 2462 **alm. ryler** d.15/5, og i Egensedybet stod der 1704 **små kobbersnepper** d.23/5 (KDJ). Den 27/4 blev der talt 1600 **hjejler** totalt i Odense Fjord, hvilket er mange om foråret.

Også klirerne optrådte i rekordantal. Ved Hofmangave stod 265 **hvidklirer** i én flok d.1/5 (THH). Geelså Enge havde 74 **tinksmede** d.7/5 (HEL) og over 100 på Noret, Tåsinge d.13/5! (Arne Mortensen). På en mudderbanke i Arreskov Sø stod en flok på 53 **mudderklirer** d.16/5 (EEH). Periodens hit var en **damklire** i Vejlen og Noret, Tåsinge.

Fuglen blev opdaget i en flok hvidklirer af PVR d.23/4. Den blev på stedet til d.26, så såvel fynboer som lange-lændere fik set fuglen.

75 **hulduer** trak på Fyns Hoved d.23/3 (OTØ, THH) og d.24/4 rastede en **hærfugl** deroppe, tæt på ringmærkerens net (OTØ). Fyns Hoved har også haft flot småfugle-træk: f.eks. 23 **hedelærker** d.21/3, 14 **bjergvipstjerter** ialt i foråret, 185 **misteldrosler** d.6/4 og hele 455 d.11/4 og en **nøddekrige** d.30/3. En del trækkende **skovskader** på Fyns Hoved er nok et resultat af efterårets invasion: 26 trak og 11 forsøgte d.12/5 og 21 trak d.17/5 (OTØ, MMJ).

På Geelså Enge har der været rastende **laplandsværlinger** blandt sanglærkerne: 1 hun d.26/3 og 1 hun + 2 hanner i sommerdragt d.15/4 (HEL). Gulstavområdet har haft op til 7 syngende **karmindompapper** i maj (FET).

Årets Første:

Hvepsevåge	Fyns Hoved	15/5
Rød glente	Flyvesandet	10/3
Lærkefalk	Fyns Hoved	22/4
Tinksmed	"-	14/4
Splitterne	"-	18/3
Gøg	"-	5/5
Mursejler	"-	3/5
Digesvale	Kauslunde Å	15/4
Landsvale	"-	4/4
Bysvale	Thurø	15/4
Nattergal	Fyns Hoved	1/5
Løvsanger	"-	21/4

Anmeldelse

Hindsholm. Naturhistoriske undersøgelser 1977-1994. Lars Hansen og Mogens Ribo Petersen (red.). 192 sider, med mange s/h-fotos, tabeller og figurer, hft. Pris 125 kr.

Efter at man nu i et par år har måttet høre på rygterne om, at den var lige på trapperne, er den endelig kommet, bogen om Hindsholms natur. Udgangspunktet er efterhånden 18 års undersøgelser udført af skiftende observatører på Fyns Hoved Feltbiologiske Station (FHFS).

Bogens indledning gennemgår kort feltstationens historie og Hindsholms geologi og naturområder. Derpå beskrives de vigtigste feltbiologiske undersøgelser, der er foretaget fra stationen.

Størsteparten af bogen beskæftiger sig ikke uventet med fuglene. Forekomsten af trækkende og rastende såvel som ynglende fugle er grundigt beskrevet. Også ringmærkningen har fået et kapitel for sig.

Forekomsten af hhv. pattedyr, padder og krybdyr, sommerfugle samt floraen på Hindsholm er alle beskrevet i separate kapitler. Afsnittene om pattedyr og sommerfugle begrænser sig dog til en ganske kort artsgennemgang, mens der er ofret mere plads på padder og krybdyr. Bestandsændringer og status for de forskellige arter af frøer og tudser er således grundigt gennem-

gået. I kapitlet om floraen er de forskellige vegetationstyper på Hindsholm gennemgået med beskrivelse af de karakteristiske planter disse steder.

Bogen afsluttes med en udførlig observatørliste, en litteraturliste og endelig tre særdeles fyldige appendix. Det første af disse (på 59 sider!) gennemgår forekomsten af samtlige fuglearter, der i tidens løb er truffet på Hindsholm. Afsnittet har dog den svaghed, at mange på forskellig måde usikre iagttagelser er medtaget kritikløst, hvilket gør det vanskeligt at vurdere, hvad man egentlig kan "stole på". I appendix 2 forefindes skemaer over ynglefuglebestandene i Lillestrand og Fællesstrand over en længere årrække, mens appendix 3 opremser de mest interessante genfund, der har været af ringmærkede fugle.

Bogen er generelt velskrevet og pænt sat op. Fejlene er få og som regel ubetydelige. Der er dog enkelte, der springer i øjnene, eksempelvis er Polarlomvie nu engang ikke nominatformen af Lomvie. Karakteren og omfanget af observationerne udført fra feltstationen har varieret meget,

og velorganiserede specialundersøgelser har sjældent fundet sted. Dette har sat sit præg flere steder i bogen, bl.a. på kapitlet om trækkende fugle, som mest af alt illustrerer, hvor lidt man egentlig ved om emnet på trods af en enorm mængde data.

Alt i alt repræsenterer udgivelsen naturligvis en milepæl i FHFS' historie. Man kan finde en mængde interessante oplysninger i bogen, og den fortjener afgjort en plads på hylden hos enhver, der bare af og til færdes på Hindsholm.

Jacob Sterup Andersen

Ekskursioner

Lyø

Søndag d. 6. aug.

Mødested: Ved Ø-færgen, Fåborg
Havn kl. 7.50

Tilmelding til lederen:

Gunnar Knudsen, tlf. 62 61 36 79

Det er ikke kun vadefuglene, der trækker her! Lyø byder også på umotoriserede veje med popler i grøftkanten og en hyggelig landsby med gadekær - og Gunnar vil vise os det hele! Tag mad og kaffe med + 45 kr til færgen.

Sydlangeland

Søndag d. 3. sept.

Mødested: P-pladsen ved Dovns
Klint kl. 6.00.

Tilmelding til lederen:

Nis Rattenborg, tlf. 62 56 15 14

Vi starter med skovpipere og gule vipstjerter, og senere kan vi måske blive mindet om, at det er 20-årsdagen for rekorden på over 1800 hvepsevåger på én dag. Bagefter går turen til Tryggelev Nor.

Træktur til ?

Søndag d. 24. sept.

Vi forsøger os her med en fleksibel fugletur, hvor vi indretter os efter, hvordan vinden blæser. Er den god fra vest, tager vi til Blåvand og ser på stormfugle, suler og kjover. Og hvis ikke, gælder det Sydlangeland, som altid byder på noget på denne årstid. Ring til Flemming Byskov dagen før på tlf. 65 98 22 18 og hør hvor det bærer hen.



Bharatpur Bird Sanctuary

Af Esben Eriksen

I efteråret 1994 besøgte jeg på en rejse i østen fuglereservatet Bharatpur Bird Sanctuary i Indien, eller Keoladeo Ghana, som er lokalitetens rigtige navn.

Dette reservat er et lille område på 29 km², men med et fugleliv, der siger spar to til alt, hvad jeg tidligere har set. Bharatpur ligger ca. 200 km syd for New Delhi, hvorfra man tager bus eller tog hertil.

Bharatpur Bird Sanctuary er et vådområde, som er blevet skabt af

Maharajaen af Bharatpur. Han ønskede et sted at gå på jagt sammen med sine fine gæster, hvor 4.000 nedlagte fugle på én dag ikke var usædvanligt. I 1964 blev jagt forbudt og området fik status som reservat.

Der er set over 328 forskellige arter i reservatet, og der yngler i tusindvis af fugle; især hejrer og storke er talrige. Desuden overvintrer der mange tusinder af fugle, specielt andefugle fra Sibirien har deres vinterkvarter her. De mange tusind fugle

lokker mange rovfugle til, bl.a. ørne af forskellige arter, falke, kærhøge m.m.

Den sjældne Snetrane havde sit vinterkvarter her. Men for tre år siden overvintrede den sidste fugl i området - så nu skal man helt til Kina for at finde denne smukke fugl. Der kan dog stadig ses Snetraner i Bharatpur, da man for nylig har udsat nogle få individer, som man håber finder på at flyve til Sibirien for at yngle.

Når man færdes inde i området, kan man gå eller cykle. Man betaler ved hovedindgangen for at komme ind. Desuden betales for cykel, kikert og kamera. Alle priserne er dog lave set med vestlige øjne. Pengene går til pleje af reservatet.

På en tur rundt i reservatet på cykel (klart at foretrække) ser man ty-

pisk masser af Painted Stork, Openbilled Stork, hejrer af forskellige arter, Isfugle i varierende størrelser - fra vores egen til en allikestor sag, Slangehalsfugle, ørne, Sarustraner m.m. I Bharatpur er fuglene ikke sky, så det er et fantastisk sted at fotografere fugle - så tag godt med film med.

Man bør afsætte min. 5 dage til Bharatpur, hvor man evt. selv tager en tur rundt, og ser hvad man selv kan finde de første 3 dage, og så hyrer en guide til sidst for at få forevist specialiteterne, så som ugler og natravne.

Jeg var i Bharatpur i begyndelsen af november. På dette tidspunkt yngler mange af fuglene, men hvis man er efter de sibiriske gæster, skal man vente til nytår. Jeg så ca. 200 arter på 6 dage, så fuglebogen blev godt slidt!



Tophejre, Bharatpur, november 1994



Sarustraner, Bharatpur, november 1994

Ornitologen og jeg

Af Lene Sarup

At forelske sig i en mand, der kigger på fugle, giver livet en ny dimension - og af og til nogle aparte oplevelser

Vandstær

Da forelskelsen var ganske ny, var jeg og en anden højskoleveninde med, da der skulle ringmærkes Vandstære. Ved en lille å med hårfine net spændt ud over vandløbet, så de små sorte fugle blev fanget i maskerne. Midt på vinteren og med stivfrosne tær i gummistøvlerne - første fugl i nettet blev hurtigt filtret ud, og puttet i en lærredspose, inden fangsten fortsatte på de andre i å-systemet. Men den førstfangne skulle jo ikke fryse, mens vi ventede på, at de næste skulle gå i nettet, så mit hjertes udkårne så sig om efter et lunt sted - og øjnede brystlommen på min anorak.

Nu var vores forhold af så ny dato, at han endnu ikke kendte min afgrundsdybe aversion mod fjer og især disse uberegnelige væsener, der er iklædt sådanne. En aversion, der har fulgt mig fra min tidligste barndom, uden at jeg kan hæfte en bestemt hændelse på den.

Han rakte lærredsposen hen til mig, og idet jeg meget tøvende rakte ud efter den, gav det et spjæt i kræet, og jeg kom med et ægte tuset udbrud.

- Vil du holde den, eller vil du ikke holde den, sagde den strenge,

tidligere så forførende ornitolog, og jeg var pinagtigt klar over, at vor fortsatte sameksistens afhang af mig - og det spjættende kræ i posen.

Behøver jeg at sige, at den selvfølgelig fik plads i lommen - og at jeg næsten kunne mande mig op til at se taknemmelig ud over at få æren?

Isfugl

Mange fugleture og et fælles barn senere på vej i lånt bil til frokost hos svigermor. Det var igen vinter, og monstro der ikke lige skulle være en Isfugl på vejen, der manglede en ring om benet. Net sat op på rekordtid, og første fugl i. Ned i posen, samtidig med at Ørneøje ser, at der er to mere i området.

Posen ind til mor i bilen, der nu er blevet en kende mere øvet i omgang-



gen med kræene - og overmodigt placerer den på afviservingen ved rattet. 10 minutter senere hænger der endnu en på viskerhåndtaget på den anden side af rattet, og omtrent samtidig skider babyen ud over det hele. Bleskiftet foregår på forsædet, mens fuglene fra tid til anden forsøger at baske sig ud af poserne. Og hver gang bliver jeg så forskrækket, at vi efterhånden får smurt babylort ud over det hele. Men tre fugle fik ring på den dag - og vi kom kun en lille time for sent til frokosten.

Pomeransfugl

Spisebordet er fyldt med kort og fuglebøger, der studeres ivrigt. Ornitologen har bestemt sig for at finde sin helt egen rasteplads for Pomeransfugle, for det er lige tiden her i maj - og når man ikke har bil og kan komme hen til de kendte rastepladser, så må man jo finde nogle nye - inden for cykelafstand, forstås. Projektet lyder vidtløftigt i mine ører, men min gamle sorte damecykel bliver luftet meget i de dage, men hver dag kommer en nedslået og sammenbidt mand hjem. Nu er han blevet stædig - de skal være der et eller andet sted, forklarer han hver aften, og viser mig billeder af en slags gule solsorte, der da ser meget pæne ud. Men så meget motion bare for dem?

Næste scene er konen, der kommer hjem fra nabosladder, og lidt overmodigt håber, at madlavningen er startet. Cyklen er væk, manden også.

Men på tørresnoren, der hvor bomuldsbleerne plejer at hænge, holder en klemme et lille stykke papir, hvor der bare står: Jeg fandt dem.

Der blev hun alligevel imponeret, konen - og der var oven i købet en hel flok, der jo så noget bedre ud end dem i bøgerne, da de næste dag stolt blev udpeget for mor og barn laaangt henne på en mark, der lå nede af en endnu længere markvej.

Musvåge

Selv om ornitologkonen klogeligt lader manden være konge i sit rige - og ikke forsøger at trænge sig ind på hans område, så er der jo efterhånden visse arter, der kan genkendes. Især om efteråret mindes jeg om, at det ikke er tilfældigt, at vi bor på Lange-land. Her er efter sigende et storslået rovfugletræk om efteråret, og i praksis betyder det et rend af ornitologer, der taler om, hvad de hver især har set. Men ind i mellem skal der jo tjenes til føden, så manden må bide i det sure æble, og lade fuglene trække uden, at han kigger på.

Men helt uden hjælp er den stakels arbejdssomme da ikke. Det kan nemlig godt lade sig gøre at tælle forbi-trækkende Musvåger, mens man skvadrer i telefon - og senere, når der bliver en pause i samtalerne, ringer den flinke kone manden op og rapporterer, hvor mange våger, han kan gå ud og kigge efter fem minutter senere, når de når Bagenkop.

82-årige Thorkild Isager: Ud af DOF? - aldrig i livet!

Af Poul Henrik Harritz

"Med vinden ind bagfra, var det bare om at få det lille sejl sat. Så gled kajakken hurtigt mod Fyns kyster".

Billedet er mere end 60 år gammelt. Thorkild Isager fra Vejle ville Fyn rundt i sin sommerferie. Det blev en uforglemmelig oplevelse.

"Som enhver sejlerferie i den danske sommer er det. Dengang så vi ingen gravænder og knopsvaner. De var sjældne og var netop blevet freddede" (i 1926 red.).

En aften slæbte han kajakken op på stranden ved Svendborgsunds Vindebyøre, og da han næste morgen vågnede, så han i morgensolen Svendborg. Han gled over Sundet i kajakken, mødte en flok søde piger ved roklubben og fik dejlige friske rundstykker...

Siden blev Thorkild Isager fynbo. I dag er han 82 år gammel og nok den ornitolog på Fyn, der i længst tid har haft medlemskabet til DOF i orden.

Selv husker han ikke hvor længe. Isager husker ikke årstal, men oplevelser. Hovedforeningens medlemsafdeling kan ikke hjælpe.

"Mon ikke jeg meldte mig ind som 25-årig. Det har været omkring 1938".

Så mange år med en kikkert giver

mange fugleoplevelser - selv for en mand, der hele livet igennem har været selvstændig erhvervsdrivende, og kun holdt søndagen fri. "Isagers bogtryk" står der stadig på skiltet i Svendborgs Møllergade. For navnet Isager er knyttet til kvalitet, så da førstemanden overtog trykkeriet, beholdt han navnet. Og Thorkild med! Han kommer stadig og hjælper hver dag.

"Der er så mange ting jeg kan hjælpe med", siger Isager i dag fra sit lille rækkehus ved samme Christiansminde, som han sejlede forbi for mere end 60 år siden.

Thorkild Isagers interesse for fugle stammer fra barne- og ungdomstiden i Vejle. Sangdroskens strofer fascinerede ham, og sammen med en kamerat og den legendariske Kaj Vesterskov (i dag bosat på New Zealand og på besøg hos DOF-Fyn for nogle år siden. red.) stiftede han Naturhistorisk Forening i Vejle.

"Jeg tog ofte med Kaj på tur til Randbøl Hede. Da var der urfugle til. Og vi fandt ynglende stor regnspove og stor tornskade, som det første sted herhjemme", husker Thorkild Isager, og finder under interviewet frem til, at han nok hellere må se at komme til

Randbøl igen og genopleve stedet. "Og natravnen, som jeg også tydeligt husker fra den gang. Og hedelærkerne, sikke oplevelser".

Thorkild Isager har aldrig været foreningsaktiv i DOF. "Nydende mere end ydende", siger han selv og glæder sig over, at andre optræder mere offentligt og engageret i DOF/Fyn, end han selv har gjort.

Alligevel har Isager været turleder for hundredevis af unge på Sydfyn gennem årene. Skulle en spejldetrop, en gruppe søfartselever fra søfartsskolen i Kogtved eller en skoleklasse på tur, mødte Isager op og lærte de unge "fuglesangen".

Begrebet "fuglesangen" vender Isager tilbage til gang på gang. Han kan alle forekommende fuglestemmer i Danmark - og en del fra udlandet med.

"Fuglesangen har givet mit liv en ekstra dimension. For nylig da jeg stod i Egebjerg Bakker og var i smådårligt humør, opdagede jeg en flok sjaggere, der sad og sang på livet løs. De var herlige. Sådanne oplevelser kan man kun få det bedre af".

I 1950 flyttede Thorkild Isager til Svendborg sammen med sin kone. Det blev til et langt ægteskab med fem børn og 14 børnebørn. På langbordet i stuen står gaven til eet af



børnebørnene, netop hjembragt fra Kina: En træfugl i bur - med indbygget sang!

Nøgen artsjæger er Isager ikke. Han kunne heller ikke drømme om at bruge "Fuglelinien" i DOF. Det er de lokale fugleture med lokale fugleagttagelser han dyrker. I foråret var han på en Langelandstur.

"Det blev til 30 arter. Men før i tiden, når jeg besøgte Monnet på Tåsinge, kunne vi tælle op mod fyrrer forskellige arter. Jeg synes, fuglelivet er blevet mere fattigt gennem årene. Digesvalerne i skrænten ved Skoven på Drejø har jeg besøgt utallige gange, når jeg teltede på sommerturen. De er få nu. Vandriksen i Holmdrup Mose har jeg ikke hørt de senere år. Den brogede fluesnapper og rødstjerten bliver også sjældnere - og svalerne ikke at forglemme. Jeg kan huske, da vi et år holdt "familieråd". Heldigvis var der flertal for at beholde svalerne i vores køkken, og med et stykke pap kunne jeg holde ekskrementerne væk fra spisebordet. Svalerne er også stærkt på retur".

For 60 år siden - da Thorkild Isager lærte at holde af fuglene, kaldte en universitetsstuderende kammerat fugleturene for "feltornitologiske ture". I dag ser Isager bare på fugle. Det glæder ham, at Dansk Ornitologisk Forening gennem årene har forandret sig fra en udelukkende feltornitologi til at blive meget bredere i sit arbejde.

"Det er vigtigt med opkøb af fugleområder, byggeri af tårne og hele naturbeskyttelsesarbejdet. Det er godt, at I unge gør noget for sagen", siger den 82-årige pensionist, da jeg i skumringen siger farvel til ham.

Sammen lytter vi til den sidste aftensang udenfor hoveddøren.

"Pokkers osse, jeg ikke hører helt så godt mere. Det kniber med de høje toner efter jeg har fået nye trommehinder", konstaterer Isager. "Men melde mig ud af DOF? - aldrig!".

I morgen tidlig er han igen nede i sin tidligere virksomhed. Der - i baggården til en af Svendborgs fineste købmandsgårde - kan han så glæde sig over husrødstjerten, der har holdt af "Isagers Bogtryk" lige så længe han kan huske tilbage. Årstallet erindrer han ikke - men synet glæder ham hver dag!



Egense Dyb Vildtreservat

Forsøgsreservat

Afrapportering af resultater 1/8-93 - 28/2-94

Som tidligere omtalt i en artikel i Havrevimpen blev der pr. 1/8-1993 oprettet et 3-årigt såkaldt prøvereservat i Egensedybet i Odense Fjord. Styregruppen, som består af repræsentanter for jagtforeningerne, DN og DOF, har udgivet en rapport over resultaterne i den første jagtsæson.

I hvert af de tre prøveår er det meningen, at det jagtfrie område gradvis skal udvides, således at det ved at følge antallet af rastende fugle i hvert af årene, til slut vil blive muligt at fastlægge, hvor stort det permanente reservat skal være.

Denne 44 siders rapport omhandler således en kortlægning af jagtsæsonens forløb i dette første år, og en gennemgang af optællingerne af vandfuglene. Disse optællinger er

foretaget hver 14. dag sæsonen igennem.

Resultatet af optællingerne i denne første sæson viser et lavere antal vandfugle end i de foregående år. Dette skyldes ikke jagt, men at ålegræsset af uforklarlige årsager i 1992 forsvandt fra alle de lavvandede områder i Egensedybet. Ålegræsset er en vigtig fødekilde for de rastende vandfugle, der er afhængig af undervandsvegetation, f.eks. svaner, knortegæs, blichøns og svømmeænder.

Omkring 1970 forsvandt ålegræsset ligeledes i en periode fra Odense Fjord, med en tilsvarende nedgang i vandfuglebestanden til følge.

Denne første rapport drager ingen konklusioner m.h.t. virkningen af det jagtfri prøveområde.

